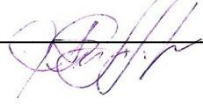

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

Кафедра права, філософії та політології

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О.М.
ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.
Завідувач кафедри проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

_____ (шифр і назва навчальної дисципліни)
галузь знань _____ 05 соціальні та поведінкові науки _____
_____ (шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність _____ 054 соціологія _____
_____ (шифр і назва спеціальності)
освітній ступінь _____ бакалавр _____

факультет ННІ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО
(назва інституту, факультету, відділення)

2023 – 2024 навчальний рік

Робоча програма «Соціологія управління» для студентів галузі знань 05 соціальні та поведінкові науки, спеціальність 054 соціологія; освітній ступінь бакалавр. – 2023.

Розробник: Голець В.В., доцент кафедри права, філософії та політології, кандидат історичних наук, доцент
Мова навчання – українська.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол №1 від 25 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ професор, д.ф.н Олександр ЧОРНИЙ

1. ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 120 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія
Рік підготовки: 4 Семестр: 8	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 24 Практичні: 16
Кількість кредитів ECTS: 4	Самостійна робота: 80 Вид контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Соціологія управління як галузь соціології вивчає соціальні наслідки функціонування механізму цілеспрямованого впливу на соціальні структури і процеси в суспільстві, а також соціальні відносини, які із цим зв'язані. Це стосується всіх сфер суспільного життя: економічної, політичної, національної, сімейно-побутової, культурної тощо. Механізм управління ніби вмонтовується в них і забезпечує вироблення та застосування відповідних способів, методів і форм здійснення передбачуваних змін.

Соціологія управління — міждисциплінарна наука, що вивчає проблеми управління, поєднуючи економічні, політичні, соціальні, організаційні, правові, психологічні та інші підходи до управління.

Предмет курсу – соціологія управління.

Мета курсу формування у студентів та спеціалістів розуміння сучасної концепції управлінського процесу як особливого типу соціальної взаємодії, що володіє стійкими регулятивними формами; набуття навичок соціологічного аналізу соціально-управлінської практики у різних сферах суспільного життя.

Завдання курсу – визначити предмет і місце соціології управління в системі соціологічного знання, а також її взаємозв'язок з іншими суспільними науками; простежити генезис теоретичних підходів до вивчення соціології управління; ознайомитися з найважливішими теоретичними і емпіричними дослідженнями українських і зарубіжних фахівців; вивчення теоретичних проблем соціального управління та оволодіння навичками їх соціологічної інтерпретації; формування здібностей використання соціологічних знань під час розробки і втілення інноваційних проектів, а також в управлінському консультуванні; оволодіння методами аналізу та розробки соціальних технологій управління; розвиток навичок роботи з літературою з питань управління суспільством, його підсистемами, організаціями та закладами.

Метод вивчення цієї дисципліни є новаторським, інтерактивним. Хоча основна частина учбової роботи студентів проводиться у вигляді лекцій і семінарських занять, освоєння курсу також припускає самостійне вивчення додаткової літератури, виконання індивідуальних завдань, а також спільну групову дискусію в ході семінарів. Семінари проводяться не лише у формі класичного заняття з переліком обговорюваних питань, але і

як своєрідні бліц–опитування, що виявляють думку студентів з тієї або іншої проблеми. У програму курсу включений індивідуальний аналіз управлінських ситуацій по обраним проблемах.

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання:

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН06. Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль I

Тема 1. Соціологія управління в системі наукового знання

Об'єкт і предмет соціології управління. Проблемне поле соціології управління. Функції соціології управління. Теоретичні та методологічні аспекти соціології управління. Механізм та рівні теоретизування.. Загальнонаукові методологічні підходи. Спеціально-наукова методологія.

Тема 2. Основні етапи розвитку соціології управління

Перші школи наукового управління. Становлення вітчизняної соціології управління. Нова парадигма управління. Управління виникає і стає потрібним тоді, коли різко ускладнюються економічні, політичні, соціальні й духовні процеси, і там, де з'являється потреба в кооперації, у поєднанні різних суспільних елементів в узгодженні дій окремих частин, індивідів тощо. Етапи становлення та розвитку соціології управління. Класичний, або раціоналістичний напрямок. Школа наукової організації праці, або наукового менеджменту Ф. Тейлора; адміністративна, або класична школа управління А. Файоля; теорія ідеальної бюрократії М. Вебера. Соціально-психологічний, або гуманістичний, напрямок, для якого найхарактернішими є теорія людських відносин Е. Мейо; теорія „Х” і „У” Д. Мак-Грегора; теорія стилів управління К. Левіна та багато інших. Системний, або методичний, напрям, який об'єднує як класичну і соціально-психологічну школи, так і численні прикладні концепції, теорії та розробки на основі кількісних методів, тобто методів точних наук (кібернетики, математики), з широким використанням комп'ютерних технологій і програмного моделювання.

Тема 3. Сутність і зміст соціального управління

Сутність соціального управління. Основні поняття і категорії соціального управління. Управлінська діяльність. Сутність і основні ознаки організації. Організація як система. Класифікація організацій. Адміністративні організації; громадські союзи, масові організації; асоціативні організації.

Тема 4. Організаційні структури управління

Поняття і сутність структури організації. Формальні організаційні структури управління. Механічні і органічні структури управління. Механічні структури управління, засновані на чіткому поділі робіт і раціоналізації управління. Органічні структури управління, орієнтовані на постійне пристосування до умов зовнішнього середовища. Лінійна; лінійно-функціональна; лінійно-штабна організація управління, їх особливості. Якісні і кількісні характеристики матричної, дивізійної та мережевої організації управління.

Тема 5. Внутрішнє і зовнішнє середовище організації

Фактори внутрішнього середовища організації. Мета, завдання, кадри, технології, постановка цілей, формування місії організації. Зовнішнє середовище організації. Класифікації зовнішнього середовища М. Альберта, М. Мескона, Ф. Хедоурі. Управління в умовах агресивного зовнішнього середовища. Наступальна агресивна політика. Стратегія байдужості до агресивного зовнішнього середовища.

Модуль II

Тема 6. Організаційна культура і організаційна поведінка

Підходи до вивчення організаційної культури. Японська, американська та пострадянська організаційні культури. Корпоративні цінності, їх складові. Основні компоненти організаційної культури. Організаційні ціннісні норми. Філософія організації. Організаційна поведінка. Методологію індивідуальних відмінностей, біхевіористський підхід, психоаналітичний підхід, когнітивна методологію. Трудова поведінка і мотивація. Стимулювання і мотивація працівника, їх ефективність в процесі життєдіяльності і досягненні цілей організації.

Тема 7. Організаційні зміни і організаційний розвиток

Сутність інновацій, їх види і особливості. Інноватика як наука про цілеспрямовані зміни, нововведення у соціальній організації. Етапи інноваційного процесу. Життєвий цикл інновацій. Радикальні, вдосконалюючі, стратегічні і реактивні інновації. Управління інноваціями в організації. Оборонна, активно-наступальна та помірно-наступальні стратегії.

Тема 8. Управління як соціальна технологія

Сутність і технології управління. Модель соціальної технології. Особливості соціальних технологій. Управлінські технології як різновид соціальних технологій. Базові моделі управління організацією. Координація, субординація і реординація як моделі управління.

Тема 9. Керованість організації

Поняття керованості, межі керованості. Резерви керованості. Діапазон керівництва. Формальне, потенційне число підлеглих, яких даний керівник міг би контролювати, і реальне число підлеглих, трудова поведінка яких дійсно підзвітна керівникові.

Тема 10. Управління та маніпулювання

Сутність маніпулювання. Види маніпулювання. Дезінформація, замовчування, нейролінгвістичне програмування, використання стереотипів, наклеювання ярликів, маніпулювання опитуваннями громадської думки тощо. Теорії маніпулювання. Процедури аналізу та узагальнення результатів. Психологічні концепції маніпулювання. Концепції, що характеризують маніпулятивну діяльність ЗМІ і пов'язану з нею проблему масовізації. Концепції, що визначають маніпуляцію як вид соціального та державного управління.

4. Структура навчальної програми

Назви змістових модулів	Кількість годин				Форми контролю
	Всього годин	Лекції	Семінари	Самост. робота	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
1. Сутність і зміст соціального управління	6	2		4	Контр. запитан.
2. Основні етапи розвитку соціології управління	12	2	2	8	співбесіда
3. Сутність і зміст соціального управління	12	2	2	8	Контр. запитан.

4. Організаційні структури управління	10	2	2	6	Контр. запитан.
5. Внутрішнє і зовнішнє середовище організації	10	2	2	6	
Разом по першому модулю	50	10	8	32	Мод. к.р.
Модуль 2					
6. Організаційна культура і організаційна поведінка	10	2	2	6	Контр. запитан
7. Організаційні зміни і організаційний розвиток	8	2		6	Письм. роботи
8. Управління як соціальна технологія	10	2	2	6	Письм. роботи
9. Керованість організації	10	2	2	6	Письм. роботи
10. Управління та маніпулювання	12	2	2	8	Контр. запитан.
11. Взаємодія держави і громадянського суспільства	10	2		8	Письм. роботи
12. Регіон як об'єкт соціального управління	10	2		8	Письм. роботи
Разом по другому модулю	70	14	8	28	Мод. к.р.
Всього:	120	24	16	80	Екзамен

5. Теми семінарських занять

№	Назва теми	К-сть годин
1	Основні етапи розвитку соціології управління	2
2	Сутність і зміст соціального управління	2
3	Організаційні структури управління	2
4	Організаційна культура і організаційна поведінка	2
5	Управління як соціальна технологія	2
6	Керованість організації	2
7	Роль держави у розбудові громадянського суспільства	2
8	Соціальне управління Чернігівщиною	2
	Разом	16 год.

6. Самостійна робота студентів

№	Назва теми	К-сть годин
1	1. Сутність і зміст соціального управління	4
2	2. Основні етапи розвитку соціології управління	8
3	3. Сутність і зміст соціального управління	8
4	4. Організаційні структури управління	6
5	5. Внутрішнє і зовнішнє середовище організації	6
6	6. Організаційна культура і організаційна поведінка	6

7	7. Організаційні зміни і організаційний розвиток	6
8	8. Управління як соціальна технологія	6
9	9. Керованість організації	6
10	10 Управління та маніпулювання	8
11	11. Взаємодія держави і громадянського суспільства	8
12	12. Регіон як об'єкт соціального управління	8
11	Разом	80 год.

7. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, поточні консультації, навчально – практичні конференції, самостійна робота.

8. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 – 6 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань, на які відповідає, та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується соціологічною термінологією. Самостійна робота виконана у повному обсязі.

Студент може отримати **4 бали** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, не всі основні проблеми визначені чітко і не повно розкриті; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується соціологічною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **2 – 3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1 бал** («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується

соціологічною термінологією. Самостійна робота не виконана, або виконана неправильно.

Рівень володіння професійно-методичними вміння визначається під час виконання студентом практичного завдання, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим соціологічним інструментарієм;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р. (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHGYnNpm5LPs/view)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

9. Методи контролю

Усне та письмове опитування, модульні контрольні роботи, екзамен.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	K	E	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	9	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	12	2	до 24
Самостійна робота	12	4	до 44
Підсумкова контрольна робота	1	3	до 3
Усього			до 75
Екзамен	1	25	до 25
Разом			до 100

Значення оцінки за шкалою ECTS:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C		
64 – 74	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення курсу

Навчальні програми, підручники, навчальні посібники, лекції, плани семінарських занять, навчально–методичні посібники, комплекти навчально–методичних матеріалів.

12. Питання до екзамену

1. Об'єкт і предмет соціології управління.
2. Функції соціології управління.
3. Перші школи наукового управління. Ф. Тейлор, Г.Форд, Е. Мейо.
4. Становлення вітчизняної соціології управління.
5. Нова парадигма управління.
6. Сутність соціального управління. Основні поняття і категорії соціального управління.
7. Управлінська діяльність. Сутність і основні ознаки організації.
8. Організація як система. Класифікація організацій.
9. Формальні організаційні структури управління.
10. Механічні і органічні структури управління.
11. Фактори внутрішнього середовища організації. Мета, завдання, кадри, технології, постановка цілей, формування місії організації.
12. Зовнішнє середовище організації. Класифікації зовнішнього середовища М. Альберта, М. Мескона, Ф. Хедоурі.
13. Управління в умовах агресивного зовнішнього середовища.

14. Японська, американська та пострадянська організаційні культури.
15. Корпоративні цінності, їх складові.
16. . Основні компоненти організаційної культури.
17. Інноватика як наука про цілеспрямовані зміни, нововведення у соціальній організації.
18. Сутність і технології управління. Модель соціальної технології.
19. Особливості соціальних технологій. Управлінські технології як різновид соціальних технологій.
20. Базові моделі управління організацією.
21. Поняття керованості, межі керованості.
22. Резерви керованості. Особистість управлінця.
23. Діапазон керівництва. Види керованості.
24. Сутність маніпулювання. Види маніпулювання.
25. Теорії маніпулювання.

12. Рекомендована література

1. Балабанова Л. В. Організація праці менеджера. Київ, 2007. 416 с.
2. Балабанова Л. В. Управління персоналом. Донецьк, 2006. 390 с.
3. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді. Київ, 2005. 176 с.
4. Блейк, Р.Р. Наукові методи управління: Пер. з англ. / Р.Р. Блейк, Д.С. Моутон. Київ: Наукова думка, 1990. 274 с.
5. Валевський О.І., Імшуратов А.Т. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу. К., 1997.
6. Васильченко Л. В. Управлінська культура і компетентність керівника. Харків, 2007. 176 с.
7. Гаєвська О.Б. Управління як соціальний феномен / О.Б. Гаєвська. К. Вид-во КНЕУ, 2000. – 168 с.
8. Головаха Є.І. Суспільство, що трансформується. Досвід соціологічного моніторингу в Україні. К., 1997.
9. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / [За заг. ред. В. Б. Авер'янова.] К.: Факт, 2003. – 384 с.
10. Димитрова Л. М. Соціологія управління та організацій. Київ, 2005. 250с.
11. Кулініч І.О. Психологія управління: підручник: рекомендовано МОН України / І.О. Кулініч. К.: Знання, 2011. 415 с.
12. Левада Ю.А. Людина, натовп і маса в громадській думці // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1998. - № 1–2. – С. 80–92.
13. Литвиненко О.В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії. – К., 2000.
14. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії / М.П. Лукашевич, М.В. Туленков. К.: МАУП, 2004. 464 с.
1. Полторак В.А. Соціологія: Основи соціології праці та управління. К., 1992.
15. Почепцов Г.Г. Информационные войны. К., 2000.
16. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии двадцатого века. К., 2000.
17. Психологія управління: навч. посібник: рекомендовано МОН України / за заг. ред. Д.І. Дзвінчука. Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. К.: СІК ГРУП Україна, 2013. 293 с.
18. Реформування державного управління в Україні: Проблеми і перспективи / [За заг. ред. В. В. Цветкова]. К.: Оріони, 1998. 362 с.
19. Соціологія праці та управління: Термінологічний словник-довідник / Відп. ред. В. А. Полторак. К., 1993.
20. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття. К., 1999.

21. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін (1994–1999 рр.): Інформаційно–аналітичні матеріали. К., 1999.
22. Цветков В. В., Горбатенко В. П. Демократія-Управління-Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: Монографія. К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 248 с.
23. Якуба О.О. Соціологія. Навчальний посібник для студентів. – Х., 1996.